

Przygotowała: Małgorzata Czarnek

Nauczycielka języka polskiego w Szkole Podstawowej nr 23 w Kaliszu,
uczestniczka sieci współpracy i samokształcenia „Lektury w zreformowanej szkole
podstawowej” w ODN Kalisz

Koordynator sieci i konsultacje: dr Małgorzata Juda-Mieloch**ĆWICZENIE CZYTANIA ZE ZROZUMIENIEM TEKSTU POPULARNONAUKOWEGO
„O LEGENDACH”****Adresat:**

- uczniowie klas szóstych szkoły podstawowej,
- uczniowie klas siódmych i ósmych szkoły podstawowej jako materiał powtórkowy,
- nauczyciele języka polskiego szkół podstawowych.

Cele:

- doskonalenie umiejętności czytania ze zrozumieniem tekstu popularnonaukowego;
- samokształcenie

Czas wykonania:**20–30 minut**

O LEGENDACH

(1) Legenda to opowieść o postaciach historycznych (lub też uważanych za takie). Zanim utrwalono je na piśmie, były przekazywane ustnie. Legendy opowiadają o mędrkach, świętych, władcach, politykach, wojownikach lub innych bohaterach. Zawierają często nieprawdopodobne motywy i wydarzenia. W XIX wieku terminem „legenda” zaczęto określać gatunek literacki. Najbardziej znane legendy dotyczą świętych (Jerzy, Mikołaj), wojowników (król Artur i jego rycerze) czy przestępców (Robin Hood).

(2) Współczesne legendy składają się zazwyczaj z biograficznych plotek i anegdot dotyczących bohaterów kultury masowej, np. zmarłych gwiazd filmowych czy muzyków rockowych (Elvis Presley, John Lennon).

(3) To, co odróżnia legendę od mitu czy baśni, to właśnie jej związki z wydarzeniami i postaciami historycznymi, a także z realną topografią. Legenda odnosi się zawsze do jakiegoś wydarzenia lub osoby, które lokalizuje w dokładnie określonym miejscu. Jeżeli, według współczesnej wiedzy, bohater legendy nie był postacią historyczną, to jednak za takiego uważali go ci, którzy legendy opowiadali. Punktem wyjściowym legendy był jakiś fakt historyczny. Stawał się on pretekstem dla dalszej narracji – jako pierwszy istotny element gatunku. Drugim było rozwinięcie opowieści w oparciu o poglądy, stereotypy i wyobraźnię opowiadającego.

(4) W tradycji polskiej utrwaliły się zwłaszcza legendy związane z Gnieznem, Kruszwicą i Krakowem. W Gnieźnie prastara katedra stoi na wzgórzu Lecha, dawniejszego władcy grodu i protoplasty Polaków. Symbolem Kruszwicy jest Mysia Wieża, gdzie żarłoczne zwierzątka zjadły złego Popiela. W Krakowie, po zwiedzeniu pełnego historycznych pamiątek Wawelu, należy odwiedzić jaskinię położoną u stóp wzgórza, gdzie według legendy mieszkał smok. Szczegóły tych legend zrosły się z topografią najstarszych miast polskich. Nie pomija się legend o Wandzie, która rzuciła się do Wisły, gdyż nie chciała poślubić Niemca; o niegościnnym Popielu i gościnnym, choć ubogim oraczu Piaście oraz jego zacnej małżonce Rzepisze.

(5) Za najstarszy zapis legend polskich uważa się powszechnie opowieści zawarte w pierwszej księdze *Kroniki polskiej* Galla Anonima, powstałej prawdopodobnie w latach 1113–1116. Otwierająca *Kronikę* opowieść o Popielu i Piaście została, jak uważają badacze, zaczerpnięta z legendy dynastycznej. Cudzoziemiec Gall opracował po łacinie opowieść, którą usłyszał prawdopodobnie z ust kanclerza Michała z rodu Awdańców. Legenda ta zachowała schemat zaczerpnięty z tradycji ustnej, zawierający elementy archaiczne – nie zawsze już rozumiane, gdy podlegały zapisowi.

(6) Zdaniem badaczy pierwotnie pogańska wymowa tej legendy, której głównym tematem były postrzyżyny, została osłabiona dzięki wysunięciu przez Galla na pierwszy plan tematu gościnności i zminimalizowaniu magicznej roli wędrowców. W początkach XIII wieku Wincenty Kadłubek, przytaczając tę legendę, całkowicie pominął postrzyżyny synów Popiela (którego nazywał uczenie Pompiliuszem), natomiast napisał obszerny komentarz o roli postrzyżyn Siemowita, które jego zdaniem były aktem prawnym przekazującym władzę nowej dynastii. W końcu XIII wieku autor *Kroniki Wielkopolskiej* jako pierwszy schrystianizował wędrowców. Jego zdaniem byli to albo aniołowie, albo męczennicy Jan i Paweł.

Źródło: na podstawie artykułu z Wikipedii

[433 słowa]

ZADANIA DO TEKSTU „O LEGENDACH”**Maksymalnie 20 punktów****Zadanie 1.**

[1 pkt]

Uzasadnij, że tekst ma charakter informacyjny.

.....

.....

Zadanie 2.

[2 pkt.]

Na podstawie tekstu wypisz dwie cechy gatunkowe legendy.

1.....

2.....

Zadanie 3.

[2 pkt.]

Przeczytaj definicję wyrazu *legenda* ze słownika języka polskiego.

legenda

1. «opowieść dotycząca życia świętych i bohaterów lub jakichś wydarzeń historycznych, nasycona motywami fantastyki i cudowności»
2. «zmyślane lub przesadzone historie dotyczące sławnych ludzi, miejsc albo zdarzeń historycznych»
3. «krótki tekst na marginesie mapy, objaśniający występujące na niej symbole graficzne i barwne»
4. «napis na monecie, medalu lub pieczęci»
5. «liryczny utwór instrumentalny»

Źródło: sjp.pwn.pl

Akapitowi 1. i 2. przyporządkuj jedno znaczenie wyrazu *legenda*. Wpisz do tabeli odpowiedni numer.

Akapit pierwszy	Znaczenie nr.....
Akapit drugi	Znaczenie nr.....

Zadanie 4.

[1 pkt]

O polskich legendach jest mowa w akapitach:

- a. 1 i 3.
- b. 2 i 4.
- c. 3 i 4.
- d. 4 i 5.

Zadanie 5.

[1 pkt]

Wypisz z tekstu tytuły dwóch dzieł, w których zostały zapisane pierwsze legendy związane z Polską.

.....

Zadanie 6.

[1 pkt]

Wypisz z tekstu zdanie wyjaśniające, że legenda związana jest z „realną topografią”.

.....

Zadanie 7. [2 pkt.]

Do przytoczonej tezy Andrzeja Sapkowskiego sformułuj argument i poprzyj go przykładem z dowolnej legendy: „Tylko legenda nie zna granic możliwości”.

Argument.....

Przykład.....

Zadanie 8. [1 pkt]

Legenda o Popiele i Piaście miała pierwotnie wymowę

A	chrześcijańską,	ponieważ	C	jej tematem były postrzyżyny.
B	pogańską,		D	jej bohaterami byli aniołowie.

Zadanie 9. [1 pkt]

Podaj zasadę, według której w wyrazie „postrzyżyny” stosujemy „rz”.

.....

Zadanie 10. [2 pkt.]

Z trzeciego akapitu wypisz 2 spójniki i 2 przyimki.

Spójniki:

Przyimki:

Zadanie 11. [1 pkt]

Z tekstu wypisz zdanie złożone.

.....
.....

Zadanie 12. [1 pkt]

Odwołując się do tekstu, do nazw miejscowości dopisz legendarnych bohaterów.

Gniezno –

Kruszwica –

Kraków –

Zadanie 13. [4 pkt.]

Zapisz ramowy plan wydarzeń jednej ze znanych ci legend.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

KLUCZ DO ZADAŃ DO TEKSTU „O LEGENDACH”**Maksymalnie 20 punktów****Zadanie 1.** [1 pkt]**Uzasadnij, że tekst ma charakter informacyjny.***Tekst zawiera wiele wiadomości o legendach (cechach gatunkowych legendy, przykładów polskich legend)***Zadanie 2.** [2 pkt.]**Na podstawie tekstu wypisz dwie cechy gatunkowe legendy.**

1. *Opowiada o postaciach historycznych lub uznanych za historyczne.*
2. *Zawierają motywy i wydarzenia nieprawdopodobne.*

Zadanie 3. [2 pkt.]**Przeczytaj definicję wyrazu *legenda* ze słownika języka polskiego.**

legenda

1. «opowieść dotycząca życia świętych i bohaterów lub jakichś wydarzeń historycznych, nasycona motywami fantastyki i cudowności»
2. «zmyślane lub przesadzone historie dotyczące sławnych ludzi, miejsc albo zdarzeń historycznych»
3. «krótki tekst na marginesie mapy, objaśniający występujące na niej symbole graficzne i barwne»
4. «napis na monecie, medalu lub pieczęci»
5. «liryczny utwór instrumentalny»

Źródło: sjp.pwn.pl

Akapitowi 1. i 2. przyporządkuj jedno znaczenie wyrazu *legenda*. Wpisz do tabeli odpowiedni numer.

Akapit pierwszy	Znaczenie Nr 1
Akapit drugi	Znaczenie Nr 2

Zadanie 4. [1 pkt]**O polskich legendach jest mowa w akapitach:**

- a. 1 i 3.
- b. 2 i 4.
- c. 3 i 4.
- d. 4 i 5.

Zadanie 5. [1 pkt]**Wypisz z tekstu tytuły dwóch dzieł, w których zostały zapisane pierwsze legendy związane z Polską.***„Kronika polska”, „Kronika Wielkopolska”***Zadanie 6.** [1 pkt]**Wypisz z tekstu zdanie wyjaśniające, że legenda związana jest z „realną topografią”.***„Legenda odnosi się zawsze do jakiegoś wydarzenia lub osoby, które lokalizuje w dokładnie określonym miejscu”*

Zadanie 7. [2 pkt.]

Do przytoczonej tezy Andrzeja Sapkowskiego sformułuj argument i poprzyj go przykładem z dowolnej legendy: „Tylko legenda nie zna granic możliwości”.

Argument *W legendach występują motywy, postacie lub wydarzenia nieprawdopodobne.*

Przykład Uczeń wymienia przykład motywu, postaci lub wydarzenia nieprawdopodobnego

Zadanie 8. [1 pkt]

Legenda o Popielu i Piaście miała pierwotnie wymowę

A	chrześcijańską,	ponieważ	C	jej tematem były postrzyżyny.
B	pogańską,		D	jej bohaterami byli aniołowie.

***

Zadanie 9. [1 pkt]

Podaj zasadę, według której w wyrazie „postrzyżyny” stosujemy „rz”.

Po „t” piszemy „rz”.

Zadanie 10. [2 pkt.]

Z trzeciego akapitu wypisz 2 spójniki i 2 przyimki.

Spójniki: *np.: a, i*

przyimki: *np. do, na*

Zadanie 11. [1 p.]

Z tekstu wypisz zdanie złożone.

Np.: Symbolem Kruszwicy jest Mysia Wieża, gdzie żarłoczne zwierzątka zjadły złego Popiela.

Sprawdź, czy wypisane przez ciebie zdanie ma co najmniej dwa czasowniki w formie osobowej (orzeczenia). Tu: jest symbolem: orzeczenie imienne; zjadły: orzeczenie czasownikowe.

Zadanie 12. [1 pkt.]

Odwołując się do tekstu, do nazw miejscowości dopisz legendarnych bohaterów.

Gniezno – *Lech*

Kruszwica – *Popiel*

Kraków – *Wanda*

Zadanie 13. [4 pkt.]

Zapisz plan wydarzeń jednej ze znanych ci legend.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....